

ZOMERSERIE BEKEN IN DE BARONIE

Laaglandbeken

Het Merkske wordt gezien als een van de mooiste en best bewaarde laaglandbeken van Noord-Brabant. Het ligt in het gelijknamige en grensoverschrijdende natuurgebied tussen Baarle-Nassau en het Vlaamse Hoogstraten. Dat bestaat uit een kleinschalig landschap met een mozaïek van graslanden, moerasjes, heggen, rietveldjes, zandpaden, bloemrijke akkers en bosjes.

■ Het Merkske is een natuurgebied dat in Nederland en België een hoge beschermde status heeft. BRON SENNE VERSCHRAEGEN

Het Merkske: het beste én meest bedreigde beekje van Brabant

Door ons landschap stromen allerlei beken.

En over elk watertje is veel te vertellen. In de serie Beken in de Baronie gaan we daar dieper op in. Vandaag tot slot: het Merkske.

Riet Pijnappels
Baarle-Nassau

In de berm langs het brede zandpad ontdekt boswachter Bart Hoeymans een kleine parelmoervlinder, die zich opwarmt in het vroege zonlicht. Ragfijne, trillende oranje vleugeltjes met grote, zilveren vlekken, nog vochtig van de dauw. Hoeymans reageert opgetogen. „Het is een schoonheid, puntgaaf, waarschijnlijk net uitgevlogen. Hier word ik echt heel blij van!”

Vroeger moest je dieper naar het zuiden om deze zeldzame vlinder te zien, zegt hij, maar tegenwoordig komt de kleine parelmoer – hoera! – ook voor in het Merkske.

Hoeymans is beheerder van het Vlaamse gedeelte van het natuurgebied dat op de grens ligt, vlakbij Baarle-Nassau. Het Nederlandse gedeelte is eigendom van Staatsbosbeheer.

Landsgrens

Door het natuurgebied stroomt een beekje met dezelfde naam: het Merkske, dat uitmondt in de Mark. Het Merkske wordt bejubeld als een van de fraaiste beken van Nederland en Vlaanderen.

Dat komt omdat het beekje voor

een deel de landsgrens vormt en nooit is gekanaliseerd. De huidige, meanderende loop is bijna hetzelfde als zo'n 200 jaar geleden, en dat maakt het uniek.

Maar niet alleen dat. Ook het water in de beek is relatief gezond. En om die reden van groot belang voor de waterkwaliteit in de Mark op Nederlands grondgebied. De andere waterlopen vanuit Vlaanderen zijn 'bruin gerookt', aldus Hoeymans. „Die zijn ziek, daar zitten nog te veel meststoffen en chemicaliën in. Het Merkske is ecologisch gezien het gezonde deel van de long.”

Beschermde status

De historische beek en het beekdal staan daarom tegenwoordig te boek als 'grenswaterkapitaal'. Dat betekent dat het natuurgebied een hoge beschermde status heeft, erkend door zowel Nederland als België.

Voorals sinds 2015 staat het Merkske volop in de schijnwerpers, vertelt de Vlaamse boswachter. Natuurvorschers maakten toen een inventarisatie van de biodiversiteit in het gebied.

Wat bleek? Het beekdal is een ware oase van inheemse flora en fauna. Er komen allerlei zeldzame dieren en planten voor, zoals de boomkikker, kamsalamander, bosbeekjuffer, grote weerschijnvlinder, wielewaal, geel-

▲▼ Boven: gele plomp in het Merkske. Onder: de brug over de beek.

FOTOS RIET PIJNAPPELS

gors, brede orchis en moeraskartelblad. Dankzij allerlei maatregelen, zoals uitbreiding van het natuurreservaat, beekherstel en de aanleg van bloemrijke akkers, is de natuur in het Merkske er op vooruit gegaan. Maar het gebied is zo kwetsbaar als een couveusekindje. Gevaren liggen op de loer.

Om er een te noemen: de droogte van de afgelopen jaren. Hoeymans

ziet het met lede ogen aan. „Het is rampzalig. Je ziet voor je ogen de broekbossen, de vennen en de graslanden achteruit gaan. Ze verruigen en verarmen. Dat gaat ten koste van de biodiversiteit. Exoten zoals watercrassula en reuzebalsemien nemen het dan over. We hebben hier veel libellensoorten, maar door de droogte storten de populaties in.”

Spanningsveld

En dan zijn er ook de invloeden van buitenaf, die hem somber stemmen. „Tja, het is het eeuwige spanningsveld tussen landbouw en natuur, hè? In het hogere infiltratiegebied van het beekdal ligt veel intensieve landbouw en dat heeft negatieve gevolgen voor het Merkske.”

Voorals de waterkwaliteit lijdt daaronder. „Ik vrees dat dat de komende tientallen jaren niet gaat verbeteren. Het vergroenen van de landbouw gaat op vrijwillige basis en daar is in Vlaanderen niet veel animo voor.”

Hij is pessimistisch over het halen van Europese natuurdoelen. „De doelstelling is een gezond en veilig watersysteem, op z'n laatst in 2027. Deze deadline lijkt mij utopisch. De problemen zijn te groot en de ambities te hoog. Dat ontheft ons echter niet van de verplichting om ons best te blijven doen.”

Hij veert op. „Maar hé, ik mag niet te veel klagen. Dankzij de ruilverkaveling hebben we 100 hectare grond extra langs de beek kunnen verwerken. Die gaan we ontwikkelen tot topnatuur, met bossen en hooilanden, zoals dat hoort in een beekdal. Dat is fenomenaal.”